

УДК 364.22

ПОДОЛАННЯ БІДНОСТІ: ЩО ВАЖЛИВІШЕ, ТЕМП ЗРОСТАННЯ ЧИ ЯКІСТЬ ІНСТИТУТІВ

Михайлина Фаріон; Марія Бута

Тернопільський національний економічний університет, Тернопіль, Україна

Резюме. Розглянуто основні підходи визначення терміну «бідність» як соціального явища, яке проявляється у зниженні доходів населення, зменшенні купівельної спроможності, феномені «одномоментної бідності», низькими соціально-економічними показниками (коротка тривалість життя, позбавлення економічного підґрунтя для нормального життя – чистої питної води, продуктів харчування, медичних послуг), релевантністю доказів кількості бідного населення, у суб'єктивних факторах, зростанні витрат домогосподарств, співвідношенні бідних та багатих, індивідуальних вимірах бідності. Висвітлено різні підходи до вивчення проблем появи сутності «бідність» та причин її виникнення на різних етапах розвитку суспільства та в залежності від економічного стану країни: рівень заробітних плат як мотиваційна основа, соціально-економічний розвиток, зростання фактору адикції, домінування матеріальних цінностей над гуманітарними, амбіційні фактори, «феномен залежності» від соціальної підтримки держави, борговий фактор (багато людей бояться брати кредити для розширення бізнесу). Встановлено, що комплекс причин виникнення бідності як масового прояву в суспільстві можна згрупувати так: економічні, політичні та соціальні. Визначено, що в Україні бідність є специфічною субкультурою (замкнутим колом). Обґрунтовано взаємозв'язок між темпами зростання доходів населення та якістю проведеної роботи інститутів подолання бідності. Проблемним виявилось і залишається питання пов'язане з визначенням «сфери» дискомфорту, де людина починає відчувати нестачу фінансових ресурсів, а отже і межу бідності. Як результат, у багатьох країнах сформовані спеціальні інститути, які призначені для подолання бідності із специфікою, притаманною для окремої нації, в обов'язки яких, найперше входить подолання консервативного мислення та неправильного відношення до фінансових ресурсів та капіталу. В дослідженні показано суб'єктивне та об'єктивне бачення проблематики виникнення бідності як складного явища, яке впливає не тільки на економічний стан країни, але й має невідворотний процес впливу на зниження працездатності населення та його відтворення.

Ключові слова: бідність, стратегія, інститути, причини, наслідки, феномен, критерії.

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.084

Отримано 10.03.2020

UDC 364.22

POVERTY REDUCTION – WHAT IS MORE IMPORTANT: GROWTH RATE OR INSTITUTIONS QUALITY

Mykhailyna Farion; Maria Buta

Ternopil National Economic University, Ternopil, Ukraine

Summary. The article deals with the basic approaches concerning the term «poverty» definition as the social phenomenon manifesting itself: in population income reduction, purchasing power decrease, phenomenon of «instantaneous poverty», low socio-economic indicators (particularly, short lifetime, losing of economic basis for normal life – safe drinking water, food products, medical services), the relevance of poor population evidence, in the judgmental factors, the increase of household expenses, proportion of poor and rich people, the individual poverty dimensions. Different approaches to problem of investigation of the «poverty» essence occurrence and its causes at different stages of society development and in dependence on the economic state of the country: the wages level – as the motivational basis, socio-economic development, the growth of addiction factor, the dominance of material values over the humanity ones, ambitious factors, the «dependence phenomenon» on social government support, the debt factor (a lot of people are afraid of take on loans for business development) are

highlighted. It is established that the complex of poverty causes as a mass manifestation in society can be grouped as follows: economic, political and social. It is determined that in Ukraine the poverty is a specific subculture (closed circle). The relationship between the growth rate of population incomes and the quality of work done by poverty reduction institutions is substantiated. The problem is and, unfortunately, remains in the fact related to the definition of discomfort «sphere», where people feel the lack of financial resources and therefore the income poverty line. As a result, in many countries, special institutions are organized which goal is to reduce poverty taking into account the specifics of particular nation, The responsibilities of such institutions are, first of all, to overcome the conservative thinking and regrettable attitude to financial resources and capital. The subjective and objective views on the poverty problem as the complex phenomenon affecting not only the economic state of the country, but also having unpreventable process of influence on the decline of the population ability to work and its reproduction are shown in this investigation.

Key words: *poverty, strategy, institutions, causes, consequences, phenomenon, criteria.*

https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2020.02.084

Received 10.03.2020

«...у країнах із середнім та низьким доходом понад 700 мільйонів людей живуть за межею бідності...»

Якоб Свенссон

Постановка проблеми. Нині проблеми бідності набувають як глобального, так і місцевого соціального характеру, а також стають одними з ключових проблемних зон та прерогативою дослідження в діяльності багатьох національних та міжнародних інституцій, які призначені для пошуку варіантів подолання бідності. Бідність вважається однією з найболючіших проблем сучасного світу, від зростання даної проблеми постійно страждає більша частина населення нашого цивілізованого світу. Постійне зростання рівня бідності має суттєвий вплив на розвиток людських можливостей, а також породжує масштабні соціальні та політичні протистояння, та може у випадку відсутності швидкого реагування на появу загрози його виникнення, становити ризик цілісності суспільства, особливо в країнах з низьким рівнем економічного розвитку.

Протягом останніх 50-ти років у світі спостерігається циклічність появи економічних криз, які значно вплинули на рівень життя населення, темпи зростання цін та спричинили значну невідповідність доходів та видатків населення, а також призвели до неспроможності забезпечення мінімального прожиткового мінімуму в багатьох країнах. Тому запобігання і подолання бідності можна визначити як одну з найактуальніших глобальних проблем сьогодення.

Багато науковців дотримуються думки, що бідність, як явище, включає в себе різні поняття, такі як недостатність ресурсів, не задоволення фізіологічних та соціальних потреб, обмеження власної самоповаги, втрата людських цінностей тощо. Крім того, це явище залежить від традицій, норм поведінки, цінностей різних народів та держав [12]. Бідність може проявлятися в об'єктивному та суб'єктивному вимірах. Світовий банк встановив межу для найбідніших країн – приблизно 2 долари на день. Коли людина витрачає менше такої суми, вона дуже бідна, а для країн із доходами нижче середнього цей показник становить приблизно 3 долари. Розвинені держави мають збільшений рівень у 5,5 доларів на людину в день [4].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання стратегічного управління подолання бідності в умовах економічної нестабільності та трансформаційних процесів у суспільстві досліджені у працях таких вчених, як А. Авчухова, І. Андрейців, Г. Гаман, О. Гаращук, Г. Гузенко, Л. Гордієнко, Л. Клевчкік, Н. Коваленко, М. Кравченко, О. Крюкова, Д. Мартинюк, І. Приходько, В. Прокопчук, Л. Фурдичко, Л. Черенко, Т. Шиптенко.

Метою статті є проведення оцінювання рівня бідності населення, визначення причин її появи, вибір та обґрунтування можливих шляхів її подолання, створення інститутів допомоги в процесах подолання бідності.

Постановка завдання. Для досягнення поставленої мети визначено такі наукові завдання:

- з’ясувати теоретичні аспекти терміну «бідність»;
- визначити причини її появи;
- проаналізувати концепції та показники, які характеризують циклічність спадання та зростання бідності населення;
- оцінити рівень бідності в Україні;
- визначити напрями подолання проблем бідності в сучасних глобалізаційних умовах.

Виклад основного матеріалу. Проблемні аспекти пов’язані з питаннями виникнення бідності в Україні набули офіційного визнання після затвердження Указом Президента України Стратегії подолання бідності, яка встановила значення терміна «бідність», єдиний відносний критерій віднесення різних верств населення до категорії бідних і визначила основні напрями та етапи подолання бідності на період до 2020 року. Не зважаючи, на різноманітність класифікації проявів бідності, найбільш значущою вона зазначена в документах ООН, де підкреслюється чотири основні її індикатори:

- коротка тривалість життя;
- низька професійно-освітня підготовка;
- позбавлення економічної бази нормального життя (чистої питної води, медичних послуг, якісного харчування);
- усунення від суспільного життя [13].

Концептуальна характеристика причин виникнення бідності наведена на рисунку 1.

Рисунок 1. Концепції трактування бідності як прояву суспільної нерівноваги

Figure 1. Concepts of poverty treating as the social imbalance manifestation

До переліку основних потреб людей, що точніше окреслюють ситуацію з бідністю в країнах включають:

- можливість дотримання здорового способу життя;
- якісне медичне обслуговування;
- доступність освіти;
- побутові умови для нормального життя;
- працевлаштування у відповідності з набутою кваліфікацією.

В історичному ракурсі також сформувалися різні форми бідності (рисунок 2).

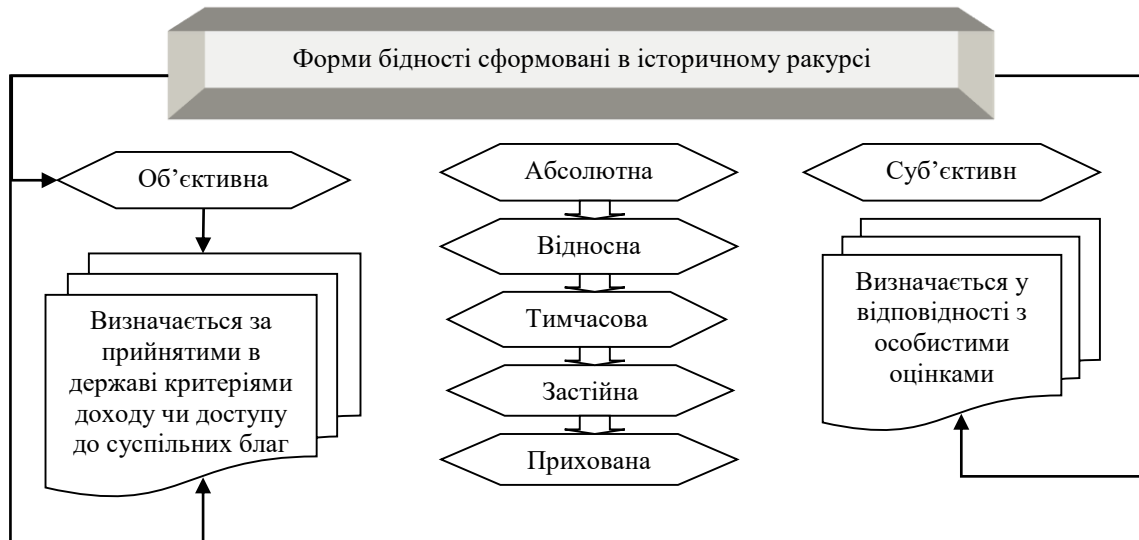

Рисунок 2. Історично сформовані форми бідності

Figure 2. Historically formed poverty types

Крюкова О. М. наголошує: «За стандартами ООН, якщо людина витрачає на проживання та продукти харчування суму меншу, ніж 5 дол. США на день, а на місяць – меншу, ніж 150 дол. США, то вона живе за порогом (межею) бідності. Якщо ж ці суми складають, відповідно, 1,25 та 37,5 дол. США, то настає поріг злиднів. В Україні 2017 р. за даними ООН за межею бідності проживали від 60% (березень) до 80% (серпень) населення» [19; 2].

Абсолютний рівень бідності свідчить про те, що на отриманий дохід людина не може придбати товари та послуги, необхідні для задоволення його основних соціальних потреб, специфічних для даного суспільства.

Пошук альтернативних методів у боротьбі із бідністю є одним із головних викликів сьогодення, що об'єднав зусилля всієї світової спільноти. Основними цілями та пріоритетами глобального розвитку, зазначеними у стратегічних документах міжнародних організацій, є комплексні завдання та методи щодо подолання бідності, поступове скорочення масштабів нерівності між населенням планети та розбудова заможного суспільства. На регіональному рівні у багатьох країнах розробляються та впроваджуються стратегії подолання бідності, адже саме тільки на місцевих рівнях можна вчасно виявити та подолати прояви бідності.

Доречно підкреслити, що явище «бідності» притаманне для кожного суспільства – відмінності полягають лише в його масштабах. Статистичні показники свідчать, що навіть у розвинених країнах існує частка населення, рівень матеріального

достатку якого з різних причин є набагато нижчим, ніж загальноприйняті норми. Для багатьох урядів, подолання бідності не є кінцевою метою, оскільки викоренити це явище практично неможливо, а всі зусилля повинні спрямовуватися на радикальне зменшення частки бідного населення.

Варто зробити акцент на поясненні явища бідності, з специфікою, притаманною для українського суспільства, яке подає науковець Л. Черенько, розглядаючи його, як: «неможливість через нестачу ресурсів підтримувати спосіб життя, характерний для конкретного суспільства і в конкретний період часу» [22]. У більшості наукових праць не має чіткого розмежування цього явища в широкому та вузькому трактуванні. Сучасна економічна наука фактично припинила дискусію щодо правильності вузького трактування поняття бідності, а обґрунтовується доцільність поєднання різних підходів до ідентифікації незаможних членів суспільства з урахуванням того, що бідність є багатогранним явищем [5].

У багатьох країнах бідність розмежовують на поточну, незначну – явище, яке виникає підчас економічних коливань та граничну тривалу бідність, яка порушує граничні межі бідності. В Україні, у зв'язку із воєнними діями, появились нові форми бідності (рисунок 3).

Рисунок 3. Похідні форми бідності як результат деструктивних процесів в економіці країни

Figure 3. Derivative poverty forms as the result of destructive processes in the country's economy

Причин для виникнення бідності є багато. На думку Н. В. Коваленко, основою бідності є нерівність, яка породжена комплексом причин, серед яких: глобальні, загальноекономічні, трансформаційні та особисті [13]. І. В. Приходько вважає, що основні причини бідності можна згрупувати наступним чином: економічні, політичні та соціальні [18]. Притаманні для багатьох країн види бідності мають спільні характеристики та вважаються загально розповсюдженими: повна; часткова; крайня; суб'єктивна; форс-мажорна та соціальна ексклюзія [18, с. 530].

Варто зазначити, що міжнародні організації та національні установи багатьох країн, що займаються дослідженнями рівня життя населення, використовують структурний критерій для визначення та порівняння масштабів бідності. В основі такого

критерію покладено закон Енгеля, у відповідності з яким рівень життя знаходиться в оберненій залежності від частки витрат на харчування.

За умов використання даного критерію бідними вважаються ті домогосподарства (населення), які витрачають на продукти харчування не менш ніж 60% загальних сукупних доходів (витрат), а вкрай бідними – ті, чиї витрати на продовольчі товари перевищують 80% загальних сукупних доходів (витрат) [9, с. 27–28]. Всесвітній Індекс багатимірної бідності показує її рівень не тільки в грошовому вимірі, але й у сукупності сприйняття людьми цього явища. За результатами дослідження в розрізі 101 країни із сукупною кількістю населення 5,7 мільярдів людей (76% населення усієї планети), 1,3 мільярдів людей потрапити до категорії багатимірної бідності (рисунок 4) [1].

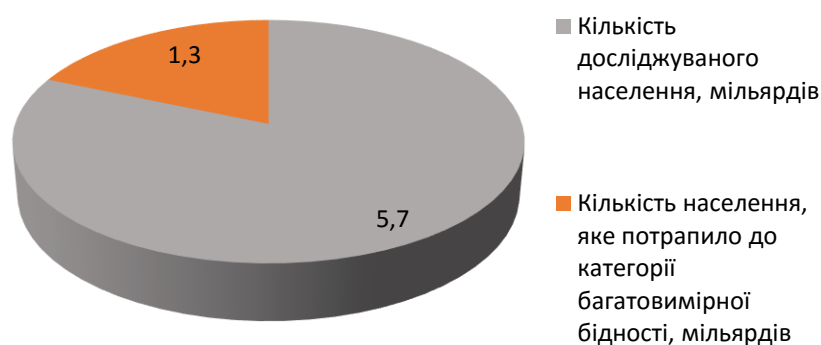

Рисунок 4. Кількість населення (мільярдів), яке потрапило до категорії багатимірної бідності (101 країна, 2019)

Figure 4. The number of population (billions) included in the multidimensional poverty category (101 countries, 2019)

Україна відноситься до країн з високим рівнем ризику щодо росту кількості бідного населення. В Україні 20–30% людей живуть за межею бідності [20]. Українському суспільству був завжди притаманний високий рівень бідності серед економічно активного населення, що пов’язано як з високим рівнем безробіття, так і з низькою заробітною платою або довготривалою затримкою її виплати.

Основними причинами того, що значна частина населення України вважає себе бідною, безперечно є загальний низький рівень життя населення України та загальна економічна ситуація в країні. Проаналізуємо рівень бідності в Україні за останній період використовуючи співвідношення витрат та доходів домогосподарств. Витрати проаналізуємо у місячному розрізі на сім’ю з однією дитиною (рисунок 5) [7].

Рисунок 5. Витрати домогосподарств за 2018 рік (вибірка – необхідні товари та послуги, сім'я з однією дитиною)

Figure 5. Household expenses in 2018 (sample – required goods and services for one-child family)

Відповідно проаналізуємо середню заробітну плату за 2018 рік (рисунок 6) [7].

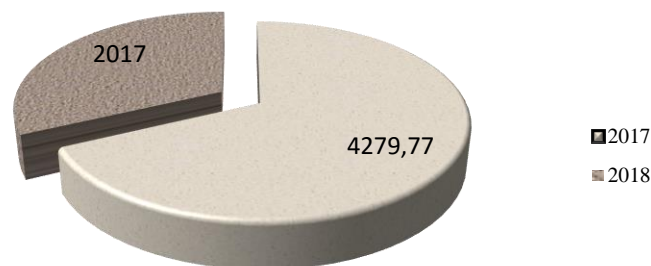

Рисунок 6. Середній рівень оплати праці в Україні за 2017–2018 рр.

Figure 6. Average wages level in Ukraine during 2017–2018

Бідність залишається поширеним явищем серед сімей з дітьми з обома працюючими батьками – майже третина сімей є бідними, що в 1,7–2,0 рази перевищує бідність у домогосподарствах без дітей [16, с. 36], не зважаючи на те, що згідно з даними Державної служби статистики України, аналіз доходів населення за 2010–2018 рр. вказує на тенденцію їх зростання.

Фурдичко Л. Є. зазначає, що: «в Україні виокремились лише 2 класи – дуже багаті та дуже бідні. Середній клас практично відсутній, у порівнянні до країн Європи та Америки, де частка середнього класу займає більше половини в структурі доходів населення» [21]. Основною причиною диспропорції в якості життя населення є повільний темп зростання доходів та відсутність державних інститутів, які б проводили регулювання рівня бідності.

Для розв'язання проблем бідності в Україні, необхідно здійснити модернізацію системи державної соціальної допомоги та створити сучасну систему соціальних послуг – інститутів відповідальності. Також, необхідне кардинальне реформування системи надання соціальних пільг, важливо переглянути підходи щодо проведення житлової політики, в тому числі будування та надання соціального, пільгового житла.

Хронічна бідність – це явище притаманне тільки для країн із низьким рівнем економіки. З метою запобігання поширенню хронічної бідності, необхідно забезпечити розподіл наявних соціальних ресурсів у такій пропорції, щоб кожен, хто має гостру необхідність отримав їх. Адресна соціальна допомога повинна бути розподілена в більшій пропорції для регіонів із значними масштабами бідності та низьким рівнем життя населення. Місцеві органи самоврядування повинні мати більше повноважень щодо формування стратегічних програм, оскільки вони мають повноваддя над місцевими ресурсами.

Вітчизняними науковцями запропоновані такі заходи для вирішення проблеми бідності в Україні:

- створити сприятливі умови для росту ВВП та забезпечити механізм ефективності його розподілу;
- забезпечити зниження рівня безробіття;
- збільшити рівень зайнятості працездатного населення;
- посилити ефективність соціальної захищеності;
- збільшити рівень мінімальної заробітної плати;
- активізувати співпрацю між державою, громадськими організаціями та бізнесом, з метою дотримання принципів соціального партнерства та солідарності;
- забезпечити правильний розподіл державної соціальної допомоги;
- реформувати систему надання пільг;
- врегулювати процес трудової міграції;
- покращити законодавчу базу та справедливість судової системи;
- підвищити розмір допомоги для малозабезпечених сімей;
- розробити довготермінові стратегії розвитку деструктивних регіонів [14].

За прогнозними даними для подолання бідності в Україні необхідно збільшувати темпи економічного зростання у розмірі 7% річних, стабільно протягом 20 років або залучити інвестиції обсягом 27–35% від ВВП [11].

У розвинутих країнах існують спеціальні програми боротьби з бідністю. Вони містять принципи державної політики, які попереджують її появлення у поєднанні з спеціально акумульованими фінансовими ресурсами для допомоги певним категоріям населення. Бідність – це явище, яке виникає спонтанно тільки в одиничних випадках. Основним індикатором поступової появи бідності є відсутність інвестицій на перспективу. Необхідно значну увагу приділити розвитку освіти, а також створенню умов для зростання зайнятості працездатного населення, врегулювати диференціацію доходів різних суспільних прошарків. За відсутності перелічених заходів, країнах з перехідною економікою, бідність може перетворитися в одну з найгостріших та найскладніших проблем.

Ефективність заходів щодо подолання бідності першочергово залежить від поєднання економічних стимулів та якості роботи інститутів призначених для боротьби з проявами даного явища. Високий рівень життя населення, безумовно залежить від економічного зростання, ефективності виробничих процесів, продуктивності праці та

сукупного попиту на робочу силу та її пропозицію. Проте вони є тільки проміжними факторами, які без відповідного стимулювання малого та середнього бізнесу не можуть докорінно вирішити проблеми боротьби з бідністю. Про це свідчить міжнародний досвід, що в умовах швидкого економічного зростання самі по собі соціальні проблеми не вирішуються, навпаки – економічний ріст може призвести до формування майнової нерівності серед населення і зростання на цій основі відносної бідності населення.

Україна належить до країн, які перебувають на етапі трансформації, де бідність може набувати широкого розмаху, особливо це відноситься до малозабезпечених людей. Бідність за таких умов виникає в основному через неналежно узгоджену систему соціального страхування. Тягар оплати всіх соціальних витрат знаходиться в межах однієї заробітної плати. У багатьох країнах інститути соціального дослідження розробляють спеціальні державні програми соціального страхування, які затверджуються урядом та реалізуються серед окремого прошарку населення. Державні витрати на соціальну сферу в Україні мають значно низький рівень у порівнянні з іншими країнами. Доречно відмітити, що не використовується на належному рівні потенціал недержавних інститутів, до яких відносять страхові компанії та недержавні пенсійні фонди з метою страхування від соціальних ризиків. В Україні спостерігається недовірливе ставлення до страхових компаній та їхніх послуг. Рівень довіри населення до фінансових інститутів в Україні складає тільки 40%, що пояснюється негативним досвідом страхування. Впровадження системи ефективного страхування дасть можливість розв'язати звужені проблеми пов'язані з прогресуванням бідності.

Світова практика подолання бідності показала, що в багатьох країнах ефективно розробляються спеціальні стратегії для фінансування створення підприємств бідними людьми. Проте, багато таких підприємств функціонують тільки за умов стабільної фінансової підтримки зі сторони держави, якщо припиняється фінансування, то більшість підприємств припиняють їхню діяльність. Також, для більшості бідних в країнах із низьким рівнем доходів, бізнес є не тільки недоступним, але й з різних причин непривабливим. Субкультура, яка сформувала в багатьох країнах, ставлення до роботи державних службовців більш сприятливим, ніж до підприємництва і є однією із головних причин бідності серед меншин. В Україні багато людей, які відносяться до категорії бідного населення, прагнуть щоб їхні діти працювали в низькооплачуваних сферах, а бізнес для них є значним ризиком. Оскільки, масштабний тіньовий сектор українського ринку не дасть можливість існуючим малим підприємствам працювати ефективно, то доцільно було б спрямувати фінансову підтримку територіальним громадам на розвиток та втілення соціальних проектів, а також гарантування позик для середніх підприємців для створення добре оплачуваних робочих місць, залучаючи на ці робочі місця бідних людей.

Якість освіти займає чільне місце в стратегії подолання бідності, особливо на початковому та середньому рівнях. ООН в цілях сталого розвитку на 2015–2030 рр. [17] основним пріоритетним завданням визначила забезпечення доступу до якісної освіти. Для цього необхідно створити спеціальні організації (інститути), які повинні надавати правову, фінансову та консультативну допомогу для бідних сімей щодо можливості отримання якісної освіти.

Необхідно зазначити, що система соціального захисту європейських країн складається з безлічі різних видів допомоги, які призначаються спеціальними інститутами. Соціальні виплати містять широкий спектр заходів, переважна кількість яких є універсальними для всієї Європи. Значна кількість населення має можливість

отримати широкий спектр соціальних виплат. В Україні доцільно ввести інститут соціальної підтримки населення. Інститут соціальної підтримки населення – це система управління централізованими та децентралізованими фінансовими ресурсами, які спрямовуються на соціальне субсидіювання та надання населенню інших послуг шляхом застосування спеціальних фінансових механізмів [10].

Проте, не зважаючи на безліч заходів, які спрямовані на подолання темпу бідності, необхідно врахувати той фактор, що без збільшення рівня заробітної плати вони не спрацюють ефективно, оскільки Україну названо найбіднішою країною Європи з найменшою зарплатою.

Висновки. Комплекс значних невіршених проблем бідності та незадовільного рівня соціального захисту населення в Україні слід пов'язувати не тільки з економічним розвитком, а й з існуючою системою соціальних цінностей; ефективністю діяльності державних інститутів; дієвістю механізмів державного управління соціальним розвитком, а також результативністю співпраці органів державного управління, місцевого самоврядування та суспільства, включаючи громадян. Соціальний захист в Україні в основному складається із соціальних виплат та певної грошової компенсації для окремих категорій громадян. Соціальне розв'язання проблем найбільш незахищених верств населення є малоефективним. Сучасною проблемою вітчизняної системи фінансування соціальних виплат є їхня бюджетна складова та відсутність достатніх фінансових ресурсів для подолання бідності. Одним із напрямів дії уряду в цій галузі може стати створення інститутів соціальної підтримки, які зможуть оптимізувати обсяги фінансування соціальних виплат та контролювати їхнє цільове призначення, а також бути консультативними органами для певних категорій населення.

Conclusions. The complex of significant unresolved poverty problems and unsatisfactory level of the population social protection in Ukraine should be associated not only with economic development, but also with: the existing system of social values; efficiency of state institutions activity; the effectiveness of public administration mechanisms for social development, as well as the effectiveness of cooperation between state public authorities, local self-government and society including citizens. Social protection in Ukraine consists mainly of social payments and certain financial compensation for some categories of citizens. Social solution of the problems of the most vulnerable segments of the population is inefficient. The current problem of the national system of social payments financing is its budgetary component and lack of sufficient financial resources for poverty reduction. One of the directions of government activity in this area is creation of social support institutions which can optimize the social payments financing and control their designated purpose as well as act as advisory bodies for certain categories of population.

Список використаної літератури

1. 2019 всесвітній індекс багатомірної бідності. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/Annual%20Reports/2019%20MPI%20key%20findings_UKR.pdf.
2. 80 відсотків населення України живе за межею бідності – ООН. URL: <http://www.ukrpress.info/2017/08/28/80-відсотків-населення-україни-живе-за-м/>.
3. Авчухова А. М., Шипченко Т. В. Використання європейського досвіду подолання бідності в Україні. Стратегічні пріоритети. 2011. № 3. С. 90–95.
4. Андрейців І. Бідні, але з телевізорами: причини злиднів пояснює Нобель з економіки. 2020. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/01/1/239456/>.
5. Бідність в Україні: методика та практика аналізу. К.: Інститут демографії та соціальних досліджень НАН України, 2008. С. 6.
6. Лібанова Е. Подолання бідності: погляд науковця. Україна: аспекти праці. 2003. № 7. С. 26.

7. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2018 році. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_vrdu2018.pdf.
8. Гаман Г. В. Подолання бідності – ключова проблема розвитку людського капіталу. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/4671/125%20-%20131.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
9. Гарашук О. В., Куценко В. І. Контент фахової освіти: аналіз, оцінка, перспективи. Економічний аналіз: зб. наук. праць. Тернопіль: «Економічна думка». 2016. Том 24. № 1. С. 7–15.
10. Гордієнко Л. А. Науково-методологічні підходи фінансування соціальних виплат мало захищеним верствам населення. Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics». № 13. 2019. С. 65–70.
11. Єдиний спосіб подолати бідність в Україні – заощаджувати. 2019. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/26/650940/>.
12. Клевчак Л. Л. Шляхи подолання проблеми бідності в сучасних глобалізаційних умовах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка»: науковий журнал. 2018. № 11(39). С. 9–13.
13. Коваленко Н. В. Бідність як соціально-економічна категорія. Державне будівництво. 2007. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVu_2007_2_10.
14. Кравченко М. В. Особливості державної політики щодо подолання бідності в Україні. Демографія та соціальна економіка. 2011. № 1. С. 135–141.
15. Крюкова О. М., Василик С. К., Гузенко Г. М., Клочко В. М., Кривошеєва Н. М. Регіональні аспекти сталого розвитку в Україні. Економічні науки. Scientific Journal «Science Rise». № 4 (45). 2018. С. 24–30.
16. Національна доповідь «Цілі розвитку тисячоліття. Україна – 2010». К.: Міністерство економіки України, 2010. 107 с.
17. Новий підхід до боротьби з бідністю: методи дослідження, результати, уроки для України. 2019. URL: <http://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2019/12/191227122113753-3723.pdf>.
18. Приходько І. В. Теоретико-методологічні підходи до визначення поняття бідності. Молодий вчений. 2018. № 1 (53). С. 529–532.
19. Рівень бідності в Україні у 2017 році знизився на 5% – КМІС. URL: <http://gordonua.com/ukr/news/money/rivenbidnosti-v-ukrajini-u-2017-rotsi-zmenschivsja-na-5-kmis-225925.html>.
20. Стало відомо, скільки в Україні людей живуть за межею бідності. 2019. URL: https://zik.ua/news/2019/02/20/stalo_vidomo_skilky_v_ukraini_lyudey_zhyvut_za_mezheyu_bidnosti_1514247.
21. Фурдичко Л. С., Мартинюк Д. Я., Прокопчук В. В. Доходи громадян як інструмент їх добробуту і ефективного розвитку країни. Молодий вчений. № 5 (57). 2018. С. 774–778.
22. Черенько Л. М. Проблеми бідності в Україні: методи визначення та напрями подолання: автореф. дис. ... на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук. К., 2000. С. 5.

References

1. 2019 vsesvitniy indeks bahatovymirnoyi bidnosti. URL: https://www.undp.org/content/dam/ukraine/docs/Annual%20Reports/2019%20MPI%20key%20findings_UKR.pdf.
2. 80 vidstokiv naseleння Ukrayiny zhyve za mezheyu bidnosti – OON. URL: <http://www.ukrpress.info/2017/08/28/80-vidstokiv-naseleння-ukrajini-zhyve-za-m/>.
3. Avchukhova A. M., Shyptenko T. V. Vykorystannya yevropeys'koho dosvidu podolannya bidnosti v Ukrayini. Stratehichni priorytety. 2011. № 3. P. 90–95.
4. Andreytsiv I. Bidni, ale z televizoramy: prychny zlydnyv po yasnyuye Nobel'z ekonomiky. 2020. URL: <https://life.pravda.com.ua/society/2020/01/1/239456/>.
5. Bidnist v Ukrayini: metodyka ta praktyka analizu. K.: Instytut demohrafiyi ta sotsialnykh doslidzhen NAN Ukrayiny, 2008. P. 6.
6. Libanova E. Podolannya bidnosti: pohlyad naukovtsya. Ukrayina: aspekty pratsi. 2003. № 7. P. 26.
7. Vytraty i resursy domohospodarstv Ukrayiny u 2018 roci. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrayiny. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/06/zb_vrdu2018.pdf.
8. Haman H. V. Podolannya bidnosti – ključova problema rozvytku ljuds'koho kapitalu. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2010/4671/125%20-%20131.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
9. Haraščuk O. V., Kucenko V. I. Kontent faxovoji osvity: analiz, ocinka, perspektyvy rozvytku. Ekonomičnyj analiz: zb. nauk. prac'. «Ekonomična dumka». 2016. Tom 24. № 1. P. 7–15.

10. Hordijenko L. A. Naukovo-metodolohični pidxody finansuvannja social'nyx vyplat malozaxyščenyx verstvam naseleennja. Elektronne naukove faxove vydannja z ekonomičnyx nauk "Modern Economics". № 13. 2019. P. 65–70.
11. Jedyňyj sposib podolaty bidnist' v Ukrajinі – zaoščadžuvaty. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2019/08/26/650940/>.
12. Klevčik L. L. Šljaxy podolannja problemy bidnosti v sučasnyx hlobalizacijnyx umovax. Naukovi zapysky Nacional'noho universytetu "Ostroz'ka akademija". Serija "Ekonomika". 2018. № 11 (39). P. 9–13.
13. Kovalenko N. V. Bidnist' jak social'no-ekonomična katehorijsja. Deržavne budivnyctvo. 2007. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2007_2_10.
14. Kravčenko M. V. Osoblyvosti deržavnoji polityky ščodo podolannja bidnosti v Ukrajinі. Demohrafija ta social'na ekonomika. 2011. № 1. P. 135–141.
15. Krjukova O. M., Vasylyk S. K., Huzenko H. M., Kločko V. M., Kryvošejeva N. M. Rehional'ni aspekty staloho rozvytku v Ukrajinі. Ekonomični nauky. Scientific Journal "Science Rise". № 4 (45). 2018. P. 24–30.
16. Nacional'na dopovid' "Čili rozvytku tysjačolittja. Ukrajinā – 2010". K.: Ministerstvo ekonomiky Ukrajinj, 2010. P. 107.
17. Novyj pidxid do borot'by z bidnistju: metody doslidžennja, rezul'taty, uroky dlja Ukrajinj. URL: <http://files.nas.gov.ua/PublicMessages/Documents/0/2019/12/191227122113753-3723.pdf>.
18. Pryhod'ko I. V. Teoretyko-metodolohični pidxody do vyznačennja ponjattja bidnosti. Molodyj včenyj. 2018. № 1 (53). P. 529–532.
19. Riven' bidnosti v Ukrajinі u 2017 roci znyzyvsja na 5% – KMIS. URL: <http://gordonua.com/ukr/news/money/rivenbidnosti-v-ukrajini-u-2017-rotsi-zmenshivsja-na-5-kmis-225925.html>.
20. Stalo vidomo, skil'ky v Ukrajinі ljudej žyvut' za mežeju bidnosti. URL: https://zik.ua/news/2019/02/20/stalo_vidomo_skilky_v_ukraini_lyudey_zhyvut_za_mezheyu_bidnosti_151424.
21. Furdyčko L. Je., Martynjuk D. Ja., Prokopčuk V. V. Doxody hromadjan jak instrument jix dobrobutu i efektyvnoho rozvytku krajiny. Molodyj včenyj. № 5 (57). 2018. P. 774–778.
22. Čeren'ko L. M. Problemy bidnosti v Ukrajinі: metody vyznačennja ta naprjamy podolannja: avtoref. Dys. na zdobuttja nauk. stupenja kand. ekon. Nauk. K., 2000. P. 5.